

УДК 372.881.111.1

ЦВЕТАЄВА Олена Вікторівна,

кандидат наук соціальних комунікацій,
доцент кафедри іноземних мов для інженерно-
технічних та природничих спеціальностей,
Дніпровський національний університет імені
Олеся Гончара
e-mail: lenatsw@mail.ru

ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНІЧНА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА В ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуті деякі питання організації та проведення самостійної роботи студентів з англійської мови. Основна увага в роботі акцентується на зростанні ролі самостійної роботи студентів у вузі, на питаннях організації самостійної діяльності студента в умовах сучасного розвитку вищої школи, представлені найбільш актуальні аспекти цього виду навчальної активності, такі як цілі і завдання, ефективність, контроль.

Надано теоретичне обґрунтування інформаційно-технологічної підтримки організації самостійної роботи студентів при навчанні іноземної мови. Запропоновані методичні рекомендації для викладачів по роботі з комп'ютерним інструментарієм для розробки навчальних матеріалів та індивідуальних освітніх модулів в рамках інформаційно-технологічної підтримки самостійної роботи студентів при навчанні іноземної мови.

Ключові слова: самостійна робота; іноземна мова; інформаційно-технічна підтримка.

Необхідною компетенцією випускника немовного вузу виступає іншомовна комунікативна компетенція, рівень якої повинен дозволити фахівцям знати іноземну мову в обсязі, необхідному для отримання інформації професійного змісту із зарубіжних джерел; володіти навичками загального і професійного спілкування іноземною мовою.

У формуванні іншомовної комунікативної компетенції студентів значний дидактичний потенціал мають інформаційні технології, що дозволяють залучити учнів в іншомовну професійну діяльність, розвивати мовні навички та мовні вміння, користуватися електронними довідковими матеріалами, словниками.

Ефективність застосування інформаційних технологій у навчанні іноземної мови реалізується в процесі організації самостійної роботи студентів. Інформаційні технології забезпечують кожного студента індивідуальним робочим методом при виконанні практичних робіт, інформаційними ресурсами, методичними і контролюючими матеріалами,

тимчасовими ресурсами, можливістю індивідуалізації та диференціації процесу навчання (індивідуальні плани підготовки), високою мотивацією роботи з сучасними інформаційними технологіями.

Однією з основних завдань є підвищення ролі самостійної роботи студентів та посилення відповідальності викладачів за розвиток навичок самостійної роботи, за стимулювання професійного зростання студентів, виховання їх творчої активності та ініціативи. Самостійна робота студентів на сучасному етапі націлена не тільки на розвиток предметних знань, умінь і навичок, а й професійної компетентності, що розглядається як характеристика готовності до вирішення професійних завдань. Самостійна робота повинна бути орієнтована на засвоєння студентами прийомів пізнавальної діяльності. У той же час самостійна робота, її планування, організаційні форми і методи, а також система відстеження результатів ще не в повній мірі досліджені в педагогічній теорії в контексті модернізації освіти.

Загальнодидактичні, психологічні, організаційно-діяльні, методичні, логічні та інші аспекти планування і організації самостійної роботи студентів розглядаються в роботах Л.Г. Вяткіна [1], М.Г. Гарунова [2], К.Б. Єсіпович [3], П.І. Підкасистого [4], Р. Ahrens [5], J. Alderson, C. Clapham and D. Wall [6], R. Ellis [7], T. Wright [8] та ін.

Особливо значуща проблема організації самостійної роботи студентів при вивченні іноземної мови на немовних факультетах. Це обумовлено малою кількістю аудиторних годин, наявністю студентів з різним початковим рівнем володіння мовою, різним ступенем мотивації і ступенем сформованості навчальних умінь і навичок, різними психофізіологічними особливостями. Більш того, зараз поставлено завдання розвитку у більшості учнів комунікативних мовних компетенцій, що вимагає зміни підходу до організації самостійної роботи. Ефект від самостійної роботи студента можна отримати тільки в тому випадку, коли вона організовується і реалізується у навчально-виховному процесі в якості цілісної системи, що пронизує всі етапи навчання студентів у виші. Така система на сучасному етапі повинна включати інформаційну комп'ютерну підтримку.

Різні аспекти інформатизації навчання іноземними мовами розглядали М.А. Акіпова [9], І.В. Дмитрієв [10] та ін.

Впровадження засобів інформаційних технологій дозволить вирішити такі актуальні для методики навчання іноземних мов проблеми як: проблема контролю, індивідуалізації та комфортності навчання іноземних мов, нелінійна подача інформації, облік різних типів сприйняття при навчанні іноземної мови, відсутність мовного середовища. Використання інформаційних технологій дозволяє забезпечити вивчення іноземних мов в індивідуальному темпі, підвищити самостійність і відповідальність студента, вибудувати навчання іноземних мов відповідно до інтересів і цілей кожного студента, ввести в навчання іноземних мов міжкультурний компонент.

Мета статті: виявлення можливостей засобів інформаційних технологій для підтримки діяльності викладача з метою підвищення якості самостійної роботи студентів при навчанні іноземної мови.

Об'єктом вивчення є організація самостійної роботи студентів в умовах розвитку інформаційного освітнього простору.

Самостійна робота, яким би видом діяльності вона не була (творчим або нетворчим, під керівництвом викладача або без нього) розуміється як свідомо, що перетворює діяльність, спрямована на придбання нових знань по досліджуваному предмету [13]. Самостійність розглядається як один з компонентів структури пізнавальної активності по засвоєнню нових знань і виробленню вміння їхнього творчого застосування; тобто така діяльність, при якій у студента проявляється здатність ставити і вирішувати різноманітні пізнавальні та практичні завдання.

З огляду на актуальність підготовки фахівців зі знанням іноземної мови, можна виділити наступні цілі самостійної навчальної діяльності:

- 1) оптимізація процесу навчання іноземної мови з точки зору економії аудиторного навчального часу. Це обумовлено малою кількістю аудиторних годин, наявністю студентів з різним початковим рівнем володіння мовою, різним ступенем мотивації та ступенем сформованості навчальних умінь і навичок, різними психофізіологічними особливостями;

2) формування у студента так званої самоосвітньої компетенції, тобто здатності здобувати знання з іноземної мови, підтримувати та підвищувати рівень в процесі самоосвіти;

3) підвищення якості засвоєння запропонованого навчального матеріалу;

4) актуалізація й активізація пошуку нових знань які навчаються із застосуванням сучасних інформаційних технологій, одержуючи тим самим доступ до новітніх національних і світових наукових здобутків;

5) розвиток творчого характеру пізнавальної діяльності з тим, щоб в програмному матеріалі, обов'язковому для вивчення, студент міг знайти ті аспекти, які найбільш цікаві для нього як індивідууму.

Самостійна робота студента буде ефективною, якщо вона особистісно-значима для того, хто навчається та високомотивуюча. При такому підході викладач бере участь у самостійній діяльності студента опосередковано, через створення оптимальних умов її виконання, за допомогою індивідуалізації самостійної роботи через розробку системи різнорівневих завдань, що дозволяють максимально самореалізуватися кожному студентові.

Ефективність самостійної роботи студента забезпечується виконанням наступних умов:

1) методично обґрунтована організація аудиторної та позааудиторної роботи студента. Важливо поступово змінювати відносини між студентом і викладачем. Якщо на перших курсах викладачеві належить активна творча позиція, а студент найчастіше підпорядкований, то в міру просування до старших курсів ця послідовність повинна деформуватися у сторону спонукання студента працювати самостійно, активно прагнути до самоосвіти;

2) здійснення моніторингу результатів самостійної роботи;

3) забезпечення студента необхідними методичними матеріалами з метою перетворення процесу самостійної роботи у процес творчий. В ході виконання завдань самостійної роботи студент повинен вчитися мислити, аналізувати завдання, ставити завдання, вирішувати виникаючі проблеми, тобто процес самостійної роботи поступово повинен набувати творчий характер.

Успіх в організації та управлінні самостійною роботою студента неможливий без чіткої системи контролю над нею. Контроль на всіх етапах навчання повинен носити плановий систематичний характер.

Форми його можуть бути самими різними:

- вхідний контроль знань і умінь студентів при початку вивчення матеріалу;
- поточний контроль, тобто регулярне відстеження рівня засвоєння матеріалу;
- проміжний контроль після закінчення вивчення розділу або модуля курсу;
- самоконтроль, здійснюваний студентом в процесі вивчення дисципліни при підготовці до контрольних заходів;
- підсумковий контроль з дисципліни у вигляді заліку або іспиту;
- контроль залишкових знань і умінь через певний час після завершення вивчення дисципліни [14].

Контроль може бути груповим і індивідуальним.

Застосування інформаційних технологій в самостійній роботі студентів вишу при навчанні англійської мови покликана підвищити рівень мовної підготовки фахівців за допомогою формування іншомовної комунікативної компетенції в єдності складових її компонентів: лінгвістичної, тематичної, соціокультурної і компенсаторної компетенцій, забезпечити інтенсифікацію самостійної роботи студентів.

Впровадження інформаційних технологій в самостійну роботу спричиняє суттєву зміну традиційного іншомовного освітнього процесу. Традиційна організація самостійної роботи будується на відпрацюванні вивченого матеріалу, повторенні, узагальненні; сприяє формуванню лінгвістичної і тематичної компетенцій. В умовах використання інформаційних технологій самостійна робота орієнтується на формування і розвиток іншомовної комунікативної компетенції в єдності її складових, сприяє формуванню професійної компетенції майбутніх бакалаврів, компетенції використання інформаційних технологій у майбутній діяльності. Самостійна робота студентів з використанням інформаційних технологій передбачає активну позицію студента, готового і здатного до самонавчання.

Умовами ефективного використання інформаційних технологій є:

1) Достатній рівень комп'ютерної грамотності студентів.

Володіння знаннями та вміннями використання інформаційних технологій в освітніх цілях на достатньому рівні забезпечує освоєння які навчаються системи базових знань і оволодіння наступними вміннями: оперувати різними видами інформаційних об'єктів, розпізнавати і описувати інформаційні процеси в різних системах, використовувати готові інформаційні моделі, оцінювати достовірності інформації, зіставляючи різні джерела; створювати інформаційні об'єкти складної структури; переглядати, створювати, редагувати, зберігати записи в базах даних, отримувати необхідну інформацію за запитом користувача; дотримуватися правил техніки безпеки при використанні засобів інформаційних технологій.

2) Достатній рівень комп'ютерної грамотності викладачів іноземної мови. Володіння інформаційної компетенцією є невід'ємною складовою професійної компетенції викладача вишу.

3) Наявність технічних ресурсів. Ця умова реалізується в індивідуальній забезпеченості студентів комп'ютерною технікою та доступом до мережі Інтернет, а також наявністю ресурсів вишу.

Застосування персонального комп'ютера в якості інструменту підтримки професійної діяльності викладача іноземної мови дозволяє не тільки більш ефективно працювати з навчальними матеріалами, а й оптимізувати навчальний процес шляхом систематичної реєстрації його параметрів і створення банків даних по кожному конкретному учневі і групі учнів в цілому (відомості про вихідний рівень знань, результати поточного контролю, середній бал, дані про переважне темпі роботи і т.п.).

Як засіб технічної підтримки діяльності викладача персональний комп'ютер відкриває широкі перспективи в удосконаленні організації процесу навчання, більш того, деякі організаційні форми навчального процесу не можуть бути реалізовані без його використання. Тільки локальні комп'ютерні мережі і телекомунікаційні засоби дають можливість організувати в режимі реального часу колективну творчу роботу над спільним проектом учнів з різних навчальних закладів. При цьому процес колективної творчості дозволяє не тільки підвищити рівень мотивації до вивчення іноземних мов, а й зробити завдання, наприклад з навчання писемного мовлення, справді комунікативним. Іншою специфічною комп'ютерної формою освіти є дистанційне навчання, перевагою якого є те, що воно дає можливість вивчати іноземних мов з викладачем тим категоріям людей, які виключені навіть з заочної форми навчання (інваліди, особи, які проживають у віддалених і важкодоступних районах).

Таким чином, для навчального застосування ПК як інструменту діяльності забезпечує звільнення від рутинної роботи, можливість постійного вдосконалення навчальних матеріалів, оперативного контролю за ходом навчального процесу щодо конкретного учня чи групи учнів в цілому, впровадження нових організаційних форм навчання.

Висновки. Сучасні інновації висувають нові вимоги до випускників вищих навчальних закладів. Наявність загальних і професійних компетенцій у бакалаврів і магістрів має забезпечити їхню конкурентоспроможність на ринку праці. Володіння англійською мовою, на сьогоднішній день, виступає необхідною компетенцією фахівця. Рівень володіння іноземною мовою повинен сприяти отриманню інформації професійного змісту із зарубіжних джерел; здійсненню загального і професійного спілкування іноземною мовою в усній і письмовій формі.

Сучасне освітнє середовище вишу зміщує акценти процесу навчання іноземної мови в сторону самостійної роботи. Інформаційні технології виступають ефективним засобом організації самостійної роботи, здійснення контролю самостійної діяльності студентів, оптимізації процесу формування іншомовної комунікативної компетенції, реалізують індивідуальну і професійну спрямованість іншомовної освіти у вузі. Особливо гостро проблема організації СРС стоїть при вивченні іноземної мови на немовних факультетах. У даній ситуації доцільно використання інформаційних комунікаційних технологій, які мають ряд очевидних переваг перед усіма іншими засобами навчання.

Список використаної літератури

1. Вяткин Л.Г. Развитие познавательной самостоятельности и творческой активности педагога: учеб. пособие / Л.Г. Вяткин, А.Б. Ольнева. – Саратов : Науч. кн., 2001. – 198 с.
2. Гарунов М. Развитие творческой самостоятельности специалиста / М. Гарунов // Высшее образование в России. – 1998. – № 4. – С. 83–86.

3. Есипович К.Б. Управление познавательной деятельностью учащихся при изучении иностранных языков в средней школе / К.Б. Есипович. – М. : Просвещение, 1988. – 190 с.
4. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под ред. П.И. Пидкасистого. – М. : Педагогическое общество России, 1998. – 640 с.
5. Ahrens P. Language Learning Experience as a Contributor to ESOL Teacher Cognition / P. Ahrens // *TESL-EJ The Electronic Journal for English as a Second Language*, Volume 10, Number 1, June 2006. Retrieved from <http://tesl-ej.org/ej37/a3.html>
6. Alderson J. Language Test Construction and Evaluation / J. Alderson, C. Clapham, D. Wall. – Cambridge University Press, 1995. Retrieved from <https://ru.scribd.com/document/327159359/J-Charles-Alderson-Caroline-Clapham-Dianne-Wall-Language-Test-Construction-and-Evaluation-Cambridge-Language-Teaching-Library-Cambridge-Universit>
7. Ellis R. The Study of Second Language Acquisition / R. Ellis. – Oxford University Press, 1994. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/6wg540t3.pdf>
8. Wright T. Roles of Teachers and Learners / T. Wright. – Oxford University Press, 1987. Retrieved from perlinguam.journals.ac.za/pub/article/viewFile/467/504.
9. Аكوпова М.А. Теория и методология реализации личностно ориентированного подхода в условиях выбора дополнительных образовательных программ: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.08 / М.А. Аكوпова. – СПб., 2004. – Режим доступа: dlib.rsl.ru/loader/view/01002668723?get=pdf
10. Дмитриев И.В. Технология организации самостоятельной работы студентов с использованием информационных технологий [Электронный ресурс] / И.В. Дмитриев // Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта: Научно-теоретический журнал. – 2009. – № 11(57). – Режим доступа: lesgaft-notes.spb.ru/ru/node/2749
11. Dudeney G. The Internet and the Language Classroom: A Practical Guide for Teachers. 2nd edition./ G. Dudeney. – Cambridge University Press, 2007.
12. McPherson D. EFL and the Internet: a Workshop for Teachers [Electronic Resource] / D. McPherson // University of Wollongong/ – Access mode: <http://www.uow.edu.au/itc/welc/page6.htm>
13. Кучеряну М.Г. Самостоятельная работа студентов в высших учебных заведениях Великобритании : автореф. дис. ... канд. пед. наук. / М.Г. Кучеряну. – Ярославль, 1997. – 19 с.
14. Подольская Е.А. Педагогика и психология высшей школы: учеб. пособие / Е.А. Подольская ; Нар. укр. акад. – Харьков : Изд-во НУА, 2009. – 316 с.

References

1. Vyatkin, L.G., Olneva, A.B. (2001). *Development of cognitive independence and creative activity of the teacher: a textbook*. Saratov: The scientific book. (in Rus.).
2. Garunov, M. (1998). Development of the creative independence of a specialist. *Higher education in Russia*, 4, 83–86. (in Rus.).
3. Esipovich, K.B. (1988). *Management of the cognitive activity of students in the study of foreign languages in secondary schools*. Moscow: Enlightenment. (in Rus.).
4. *Pedagogy*. (1998). Textbook for students of pedagogical universities and teacher training colleges. In P.I. Pidkasty (Ed.). Moscow: The Pedagogical Society of Russia. (in Rus.).
5. Ahrens, P. (2006) Language Learning Experience as a Contributor to ESOL Teacher Cognition, *TESL-EJ The Electronic Journal for English as a Second Language*, 10, 1, June. Retrieved from <http://tesl-ej.org/ej37/a3.html>.
6. Alderson, J., (1995) Clapham, C., and Wall, D. *Language Test Construction and Evaluation*. Cambridge University Press. Retrieved from <https://ru.scribd.com/document/327159359/J-Charles-Alderson-Caroline-Clapham-Dianne-Wall-Language-Test-Construction-and-Evaluation-Cambridge-Language-Teaching-Library-Cambridge-Universit>
7. Ellis, R (1994). *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford University Press. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/6wg540t3.pdf>
8. Wright, T (1987). *Roles of Teachers and Learners*. Oxford University Press. Retrieved from perlinguam.journals.ac.za/pub/article/viewFile/467/504.
9. Akopova, M.A. (2004). *Theory and methodology of implementing a person-centered approach in the context of selecting additional educational programs*. (Doctor of Sciences Dissertation). St. Petersburg. Retrieved from dlib.rsl.ru/loader/view/01002668723?get=pdf
10. Dmitriev, I.V. (2009). The technology of independent work of students using information technology. *Scientific notes of the University named after P.F. Lesgafta: Scientific and Theoretical Journal*, 11 (57). Retrieved from lesgaft-notes.spb.ru/ru/node/2749 (in Rus.).
11. Dudeney, G. (2007). *The Internet and the Language Classroom: A Practical Guide for Teachers* Gavin Dudeney. 2nd Edition. Cambridge University Press.
12. McPherson, D. (2002). *EFL and the Internet: a Workshop for Teachers*. Retrieved from <http://www.uow.edu.au/itc/welc/page6.htm>
13. Kucherman, M.G. (1997). Independent work of students in higher educational institutions of Great Britain. (Ph.D Dissertation). *Thesis*. Yaroslavl. (in Rus.).
14. Podolskaya, E.A. (2009). *Pedagogy and psychology of higher education: a textbook*. Kharkov: Publisher of the NUA. (in Rus.).

TSVETAIEVA Olena,

PhD in Social Communications, Associate Professor of Foreign Languages Department for Engineering-and-Natural Specialties,
Oles Honchar Dnipro National University
e-mail: lenatsw@mail.ru

INFORMATION-AND-TECHNICAL SUPPORT OF A TEACHER'S ACTIVITIES IN THE ORGANIZATION OF STUDENTS' INDEPENDENT WORK WHILE LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Abstract. Introduction. One of the main objectives is to increase the role of independent work of students and strengthen responsibility teachers for the development of independent work by stimulating the professional growth of the students and bringing up their creative activity and initiative. The independent work of students at this stage aims not only to develop subject knowledge and skills, but also professional competence, regarded as a characteristic readiness to resolve professional problems.

Purpose is the detection capabilities of information technologies for the support the activities of teachers to improve the quality of students' independent work in learning a foreign language.

Results The effectiveness of independent student's work is provided by the following conditions:

- 1) methodically reasonable organization of classroom and extracurricular student work.*
- 2) monitoring the results of independent work;*
- 3) providing students with the necessary teaching materials to transform the process of independent work in the creative process.*

The success of the organization and management of students' independent work is impossible without a clear system of control. The control at all stages of education must be planned and systematic.

The terms and conditions of the effective use of information technology are:

- 1) a sufficient level of computer literacy of students,*
- 2) a sufficient level of computer literacy of teachers of foreign languages,*
- 3) the availability of technical resources.*

The use of a personal computer as an instrument of supporting the professional activity of the teacher of a foreign language can not only work more effectively with educational materials, but also to optimize the learning process by systematically registering its parameters and create data banks on each individual student and the group of students in general (information initial level of knowledge, the results of this monitoring, the average score given for the preferential rate of work, etc.).

Conclusion. Modern educational environment in the university shifts the emphasis of foreign language learning process towards independent work. Information technologies serve the effective means of self-organization, self-monitoring of students, streamlining the process of formation of foreign language communicative competence, implement individual and professional orientation of foreign language education at the university.

Key words: independent work; foreign language; information and technical support

*Одержано редакцією 23.04.2017
Прийнято до публікації 28.04.2017*